

Opponencia

Salacz Ádám: Limes

Diplomaterv

2014

A tervlapokat lapozva a felületes szemlélő azt gondolhatja, ötletesen szerkesztett, ízléssel megformált, invenciózus építész terveket nézeget, valójában azonban - a látszat ellenére - egy filozofikus művet tart a kezében. A tervek, melyek az építész munkák szaknyelvén szólalnak meg, - miközben illő módon sajátos rendet tesznek a világ egy kis pontján – valójában az ember múltához, elődei emlékezetéhez, egykori ittlétük furcsa maradványaihoz való viszonyáról, egy általános ontológiai kérdéstről értekeznek. Az építész tervek ezen egzisztencialista értelmezése legalább annyira izgalmas, mint a hagyományosan értelemben vett építészeti kvalitásai vizsgálata, nagy a csábítás, hogy a bíráló az előbbi összefüggéseket boncolgassa, pedig talán a másik volna a dolga.

Ebben az ügyben mindent eldöntő kérdés, hogy a múlt emlékeiben mit látunk meg és hogyan igyekszünk ezen leleteket életünk részévé tenni. Ebben a tekintetben a nem is olyan régen felmerült műemléki gondolat kínál egyfajta megközelítést, melynek lényege a világ tudományos szemszögből történő objektív megismerhetőségének illúziója: fedezzük fel a lehető legteljesebb mértékig múltunk emlékeit, derítsünk ki róla minden tudhatót és tárjuk mindezt a kortárs szemlélődő elé annak okulására. Csak annak van jövője, aki múltját mélyen ismeri. Szép, nemes gondolat, de eredménye nem egy poétikus építészeti mű, hanem egy tudományos preparátum. Salacz Ádám diplomatervét nézegetve azonban felfedezhetjük, felismerhetjük, hogy az építés nemes feladata ennél azért több, s amikor régi korok emlékeinek fennmaradását biztosítjuk, egyben egy új építészeti történetet – a mienket – is el kell mesélnünk. (A műemléki helyreállítások legjobban sikerült példái esetében - gondoljunk, mondjuk Carlo Scarpa Museo di Castelvechio-jára - csak ürügy a régi maradványok önmaga jogán létező, poézis megszületésére.) A szerző tudja, de ha nem tudja, akkor helyesen érzi, hogy a múlt ránk maradt, tárgyiasult emlékei egy megelőző kor emberéről szólnak, de azokat nem tudhatjuk az ő szemével látni. Saját megtapasztalt világunk kódrendszere szerint azonosítunk jelenségeket és – igyekeztünk megérteni persze – óhatatlanul egy saját magunk számára írott kánon részévé tesszük azokat. Jól, vagy rosszul.

Salacz Ádám „Limes” diplomaterve egy ilyen történetet mesél el. Átment a mába tárgyiasult történeti emlékeket, de eredeti jelentésüktől független, életszerű és koherens, mai építészeti program részévé téve őket, s e koherencia nem csak a használat, a ma viselendő szerep szerint születik meg, hanem abban a szikár anyaghasználati-szerkesztési építészeti nyelvben is, mellyel a láncolat összefűzött elemeit kiegészíti, s ezzel mai életünk működőképes részévé teszi azokat. Magabiztos eleganciával, erőlködés nélkül, meggyőző, egyszerűen szép építészeti arculattal. A Duna vonalán Pannóniát és a császárkori Római Birodalmat védő, az elmúlt korok által megkoptatott erődítés fragmentumaira modulál egy, mai, a világot felfedező, fiatal nemzedék számára rendelt, vidám és kalandos funkciót. A ma viszonylag ritkán idézett Lukács György szavaival az építészeti múlt sajátos „egynemű közegérében” hoz létre független és új építészeti tartalmat. A „kilátó”, a „mélázó”, az esőház”, a „tábor hely”, az „égre nyíló torony”, a „könyvörző”, a „vízi torony”, a „kultúra” címkéjű multifunkcionális rendezvényi tér és a „fürdő” kódnévre keresztelt Gizella majori erőd révén egy koherens - hazai közállapotainkat ismerve némi naivitást sem nélkülöző -, de ugyanakkor mégis csak életszerű, fiatalos programot hoz létre: egy a világot felfedező kalandpálya ésszerű, működőképes állomásait alakítja ki. Minden egyes eleme az egykori erődrendszer egy (különböző mélységig) tudható, konkrét objektumához kötődik. Ennek ellenére nem rekonstruál, nem állít vissza egykori építészeti formát, nem különböztet meg didaktikai csíkkal maradványokat és kiegészítéseket. Ugyanakkor egy Fülöp Jimmy típusú pofon nyilvánvalóságával teszi világossá fellelt és hozzátett dolgok különbözőségét. Mindezt úgy, hogy minden új elemében az antik római építészet és szellem egyszerűségét, pragmatizmusát, mérnökiességét és szikár monumentalitását sugározza. Nem rekonstruál, de - mondjuk - a Lepence II őrtorony multifunkcionális rendezvényház („kultúra”) külső fal menti, méteres helyiségsora mintha az ókor széles falazatú építészetének távoli üzenetét fogalmazná meg. A Charles Jencks-féle kettős kódolás jegyében. Az elemek között akadnak egészen funkcionális (könyvörző) és egészen szimbolikus elemek is (vízi-torony), szépen demonstrálva azt az Umberto Eco-féle gondolatot, hogy az „erősen jelölt” terek inkább jelképesek, „gyengén jelölt” terek pedig inkább használhatók. A kettő finom összehangolásáról szól – többek között – a szépen artikulált terv.

Egy opponenciától elvárható, hogy az érdemek elismerése és felmutatása mellett kritikai megjegyzéseket is megfogalmaz – s talán ezzel emelheti saját hitelét is. Nem hagyhatom szó nélkül, hogy – persze szigorúan csak szerény véleményem szerint – a program és az artistikus építészeti megformálás a „fürdő” (Gizella majori erőd) esetében egy kicsit megbillen. Míg az előző kilenc állomás esetében a római romok kiváló alkalmat kínálnak egy független gondolat építészeti elemei megformálására, a fürdő esetében a terv koncepciója a funkcionális rekonstrukció terepére téved. Az erődben volt egy hypokauszumos fürdő, s az új használatba veendő épület ugyancsak fürdő kíván lenni. Nem úgy, másképpen. Tudjuk, hogy az erőd falaihoz belülről 6 m-es traktusmélységű épületszárnyak csatlakoztak, csatlakozzanak pillérekre támasztott épületszárnyak most is, de eltérő traktusmélységgel. Tudható, hogy egy központi udvar felé félnyeregű fordultak, forduljanak most is, de eltérő méretekkel. Legyen centrális átrium, de ugyancsak eltérő arányokkal. Tehát mintha az a poétikus távolságtartás muzeális adatok és újjászülető épületek között, mely az előző kilenc állomás sokat dicsért sajátja, ebben az esetben kicsit megbicsaklana, és a rekonstrukció feladná mai, szuverén öntörvényűségét. Mert persze egy „tudományos” rekonstrukció elemeit, a fémmegmunkálás műhelyeit, a gabonátárolás helyiségeit és legénységi szállás funkcióját ebben a struktúrában már értelmetlen volna felidézni. Természetesen az a szimpatikus, az antik római kor építészetének egyszerűsége és célszerűsége törekvő új térstruktúra, mely a „gender” friss szelleme által megtermékenyítve a kétneműség gondolatát is távol tartja az épület megformálásától, ez esetben is érzékelhető. Elképzelhető, hogy a terv egységes és magas színvonalú koherenciáját - ebben az egy tekintetben - egy szuverénebb építészeti megközelítés (már a jelenlegi romlefedés is ilyen) jobban szolgálhatta volna. Ez azonban a terv és készítője alapvető teljesítményéből, építészeti kvalitásaiból cseppet sem von le.

Összefoglalóan jelen diplomaterv mind témaválasztásában, mind a feladat értelmezését, megoldásának koncepcióját tekintve, mind azon építészeti eszközök megválasztását, anyagszerű szépségét és alkalmazásának módját illetően, magas színvonalú, bátor és értékes mű, mely a szerző szakmai felkészültségét bizonyítja és a legmagasabb elismerésre érdemes.

Sopron, 2014. június 29.

Kuslits Tibor

1. A feladat nehézsége, bonyolultsága

A dolgozat komplex, aktuális építészeti problémakörrel foglalkozik, melynek elméleti vagy gyakorlati jelentősége van és a témában dolgozó független embereknek is érdekes lehet.

◦ 5 pont

2. A feladat és a környezet elemzése

Az elemzés sokrétű, érzékenyen tapint rá a tervezési feladat és a környezet összefüggéseire, helyes következtetéseket von le.

◦ 9 pont

3. Építészeti minőség és kreativitás

A terv építészeti minősége magas színvonalú, kreativitása példaértékű.

◦ 20 pont

4. A diplomamunka kidolgozásának színvonala 15 pont)

A diplomamunka kidolgozása fejlett grafikai érzékről tanúskodik, kidolgozottsága egyenletesen magas színvonalú, a kötelező feladatrészeket meghaladó elemeket tartalmaz.

◦ 15 pont

Összesen 49 pont

Javasolt osztályzat: jeles (5)